

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۶/۰۹/۰۲

احسان الله ارینزی

افریقا

(قسمت هشتاد و هشتم)

سودان Sudan

(قسمت دوم)

نظر اجمالی: سودان از جمله کشورهای عقبمانده آفریقا و جهان است. فقر و مشکلات اقتصادی یکی از عوامل اساسی منازعات، جنگهای داخلی و ناامنی های سیاسی مسلسل این کشور بحساب میرود که در جولای سال 2011 تجزیه شد و کشور سودان جنوبی در جنوب آن اعلان موجودیت کرد.

هوای آلوده، انفلاسیون سرسام آور، کمبود کادرهای فنی و مسلکی، ناامنی و برنامه های نادرست اقتصادی از عواملی دیگری هستند که اجازه نمیدانند و هنوز هم نمیدهد که اقتصاد سودان رشد نموده و این کشور پهناور، اما فقیر صنعت، تولید و اقتصاد بهتر داشته باشد.

75% منابع تیل سودان در داخل قلمرو سودان جنوبی موقعیت دارند، که حالا یک کشور مسیحی در آفریقا بشمار میرود.

کار استخراج تیل سودان برای نخستین بار در سال 1999 آغاز و تولیدات آن آهسته – آهسته افزایش یافت. سودان به کمک عواید تیل طی دوازده سال بسیار پیشرفت نمود. تیل در ساختار تولید ناخالص داخلی سهم عمده گرفت و سرمایه داران خارجی را به کار و تجارت درین کشور سهم ارزنده گرفت.

بعد از جدایی سودان جنوبی از پیکر سودان، عواید سودان کاهش یافت؛ اما مسئولین امور کوشش کردند تا ثبات سیاسی کشور را حفظ نموده، بودیجه خود را با عواید کمتر متوازن نگهدارند.

در حال حاضر سودان برای پیدا کردن منابع جدید عواید مانند معادن طلا تلاش میکنند. دولت مصارف عمومی دولتی را کاهش داده است.

80% مردم سودان در سکتور زراعت مصروف کار هستند و 33% تولید ناخالص داخلی ازین سکتور بدست می آید.

جنگ سال 2012 میان سودان و سودان جنوبی خسارات و تلفاتی به هر کشور وارد نمود. سودان امروزی تاسیسات نیرومند اقتصادی ندارد، فابریکات بزرگ کم است، تعداد زیاد جوانان بیکار هستند و زراعت بخاطر کم آبی و نامساعد بودن هوا ضروریات داخلی را تکافو نموده نمیتوانند و امیدواری ها برای رونق زود هنگام اقتصادی واقعی به نظر نمیرسد.

سودان در حال حاضر عواید صادراتی خود را با سودان جنوبی تقسیم میکند. دولت فعلی انتقالی سرمایه گذاری بالای تربیت کادر های فنی و مسلکی را افزایش داده و تلاش میکند که زود اداره را به یک اداره ملکی بسپارد.

اشاعه کوید 19 اقتصاد نامناسب سودان را با مشکلات جدید روبرو ساخت و این کشور تا مدت دراز به کمک ها و مساعدت های تکنیکی، مشورتی و مالی موسسات بین المللی و کشور های کمک کننده نیاز خواهد داشت.

تولید ناخالص داخلی GDP: 123.56 بلیون \$ (2023).

رشد سالانه تولید ناخالص داخلی یا GDP: 20.11% (-).

عاید سرانه سالانه: \$ 2500

ساختار سکتوری تولید ناخالص داخلی: زراعت 5.5%، صنعت 5.1% و خدمات 7.5% (2023).

انفلاسیون: 138.8% (2022).

نیروی کار: 10.94 میلیون نفر. زراعت 80%، صنعت 7% و خدمات 13% (1998).

نرخ بیکاری: 11.45%، جوانان 12% (2023).

زندگی زیر خط فقر: 46.5% (2009).

بودجه: عواید 9.04 بلیون \$ و مصارف 9.10 بلیون \$ (2015).

صنعت: تفحّض، استخراج و تصفیه تیل و چند قلم دگر مواد معدنی، مواد خوراکی مانند روغن، بوره و آرد، پروسس پنبه، منسوجات، پاپوش، صابون، سمنت، اشیای فلزی، مواد کیمیاوی، شیشه، ظروف چینی، کاغذ، مونتاژ لاری و وسایط نقلیه کوچک و تجهیزات و مهمات نظامی.

رشد سالانه تولیدات صنعتی: 19.71% (-) (2023).

تولید برق: 4.35 میلیون kW (2020). از تیل 43.5%، از انرژی آفتابی 0.1% از آب 55.5% و از سایر منابع جدید 0.9% (2020).

مصرف برق: 9.68 بلیون kWh (2019)،

تولید تیل خام: 66900 بیرل - روز (2021)،

صادرات تیل خام: 12900 بیرل - روز (2018)،

واردات: 9000 بیرل - روز،

ذخیره تیل: 5 بلیون بیرل (اول جنوری - 2021)،

تولید تیل پاک: 94800 بیرل - روز (2015)،

مصرف تیل: 137700 بیرل - روز (2019)،

صادرات تیل: 8541 بیرل - روز (2015)،

واردات تیل: 24340 بیرل - روز،

تولید گاز: صفر متر مکعب - سال (2021)،

مصرف گاز: صفر متر مکعب - سال،

ذخیره گاز: 84.95 بلیون متر مکعب (اول جنوری - 2021).

زراعت: 75% زمین های سودان قابل کشت است که 15.7% آن تحت زرع بوده و 59% آن را چراگاه ها تشکیل میدهد. 0% زمین های سودان را جنگلات و 25% باقی مانده را کوه ها، دریاها، شهرها، مناطق کار و تولید و محلات بودوباش روستایی تشکیل میدهد. در سال 2020 موزی 15666km² زمین های سودان کشت میشود. 80% مردم این کشور (مرد 64% و زن 84%) در عرصه زراعت و مالداری و کار های متممه مصروف کار اند و 39.6% تولید ناخالص داخلی ازین سکتور بدست می آید. رابر، چوب، پنبه، نیشکر، موم (نخستین در جهان)، کنجد، گندم، ارزن، شرشم، خرما، بادام زمینی Ground Nuts، انواع میوه ها (کیله، ام، پاپایا Papaya، سبزی، گوشت، لبنیات، تخم مرغ و علوفه محصولات مهم زراعتی و مالداری این کشور محسوب میشوند.

مالداری: سودان دشتهای سرسبز و وسیع دارد و یکدهه زیاد مردم به نگهداری حیوانات در خانه های خود و فارم های خورد و بزرگ دولتی یا خصوصی مشغول کار هستند. سودان یکی از چند کشور دنیاست که بزرگ ترین سکتور مالداری را دارند. گوسفند 51.6 میلیون، بز 41.3 میلیون، گاو 41.6 میلیون، شتر 4.5 میلیون، خر 7.5 میلیون، اسب 784000 و مرغ خانگی و فارمی 300 میلیون.

وزارت خدمات حیوانات اهلی حکومت سودان همچنان تلاش میکند تا تولید ماهی و سایر خوراکه باب بحری را، زود به 150000 تن (از جمله 10000 تن در دریای سرخ) برساند. دریا های نیل سفید و نیل آبی هم از منابع خوب صید ماهی این کشور بحساب میروند. مشمولین این کار ماهیگیری عادی تا سطح شرکت های صید و پروسس ماهی بحساب میروند.

معادن: تیل، سنگ آهن (کم)، مس، منگنیز، کرومیت، قلعی، تنگستین، میکا، طلا، نقره و نمک.

صادرات: به ارزش مجموعی 5.90 بلیون \$ (2022).

تیل و محصولات آن، پنبه، کنجد، گوشت و حیوانات زنده، خرما، موم یا صمخ عربی، پوست، میوه خشک، شرشم، بادام زمینی، بوره و قهوه.

شرکای بزرگ تجارتي: امارات متحده عربی 21%، چین 17%، عربستان سعودی 16%، مالیزیا 9% و مصر 8% (2023).

واردات: به ارزش مجموعی 11.57 بلیون \$ (2022).

ماشین آلات، فابریکه ها، وسایط نقلیه و پرزه جات، مواد خوراکی، محصولات نفتی، اشیای استهلاکی، سامان آلات زراعتی، مواد کیمیاوی، ادویه، منسوجات، سامان آلات برقی و اسلحه و مهمات.

شرکای بزرگ تجارتي: چین 21%، هند 19%، مصر 16%، امارات متحده عربی 14% و عربستان سعودی 7% (2023).

قروض خارجی: 21.65 بلیون \$ (31 دسمبر - 2023).

واحد پولی: پوند سودانی (Sudanese Pound (SDG).

یک دالر امریکایی = 600.45 پوند سودانی (30 جون 2025).
سال مالی: عیسوی (گریگوری)

سیستم وزنی: متریک و اوزان محلی.

ترانسپورت: سودان 7251km خط

آهن، 31000km سرک (8000km پخته

و 23000km خامه)، 4068km راه آبی داخلی، 156km پایپ لاین برای انتقال گاز طبیعی، 4070km برای تیل خام و 1613km برای تیل تصفیه شده و 15 کشتی تجاری (با ظرفیت 1000GRT یا بیشتر از آن) دارد.

سایرین	Others	16
--------	--------	----

میدانهای هوایی: مجموعاً 67 (2021)	پخته 17	خامه 50
رنوی طویلتر از 3047m	2	-
رنوی از 2438m تا 3047m	11	-
رنوی از 1524m تا 2437m	2	17
رنوی از 914m تا 1523m	1	24
رنوی کوتاه تر از 914m	1	9

میدان های هلیکوپتر: 9 (2020).

الخطوط الجوية السودانية Sudan Airways شرکت اول مختلط خدمات هوایی ملکی سودان است، که در سال 1946 به کمک تجارتی اداره خطوط آهن این کشور و سهامات Airwork Ltd تاسیس و در سال 2012 ملکیت دولت سودان شد. سودان امروز 8 شرکت دولتی و خصوصی دارد که Sun Air Sudan مهم ترین آنهاست و همه در سال 2020 با 42 بال طیاره 270000 مسافر و NA ملیون mt-km مال التجارة را جابجا نموده اند. 1920000 موتر تیزرفتار، بس، لاری، تانکر و سایر وسایط نقلیه ساختمانی و معدنکاری.

بنادر: جوبا Juba، خرطوم، کوستی Kusti، نیمولی Nimule، پورت Sudan Port و ساواکین Sawakin.

مخابرات: کد تلفون (00249). تعداد تلفون های دیجتل 156000 و همراه 34.7 ملیون (2022). حکومتداری ضعیف، بی ثباتی دوامدار، جدایی سودان جنوبی و کم شدن عواید صادرات از عوامل عمده پسمانی سکتور مخابرات و تکنالوژی معلوماتی سودان بحساب می آید. انفلاسیون دهنده در ده سال گذشته باعث ایجاد مشکلات زیاد برای سه شرکت سرمایه گذار در سکتور مخابرات و IT این کشور شد. با آنهم رشد این سکتور تنها در سال 2021 چیزی بیشتر از 7% برآورده شده است. این کشور برای ارتباطات داخلی خود مایکرویف، کیبل نوری، رادیو تلفون Scatter Tropospheric و یک ماهواره داخلی 14 ستیشن تلفون همراه و اینترنت دارد. کیبل های نوری EASSY، FALCON و SAS1-2 از سرحدات سودان عبور میکنند که این کشور را با افریقا، شرق میانه، آسیا و جزایر بحر هند وصل نموده است.

این کشور برای ماهواره های عربسات و انتلسات بحر اتلس، دو ستیشن زمینی در خاک خود دارد.

رسانه ها: سودان فعلاً در یک دوره انتقالی بحکومت ملکی به سر میبرد. بعد از اعلامیه قانون اساسی سال 2019، کنترل دولت بر رسانه های دولتی و غیردولتی بسیار کم شد، اما حرکت نظامی اکتوبر 2021 سانسور خودی و کنترل دولتی را باز گرداند، اما نه بدیکه پیش از اعلامیه قانون اساسی وجود داشت. اولین رادیو درین کشور در سال 1940 و اولین تلویزیون در 1963 شروع به کار نموده است.

سودان امروز 18 چنل تلویزیون عمدتاً مربوط اپوزیسیون و احزاب و خصوصی، 18 رادیوی FM و AM دولتی و 40 رادیوی خصوصی دارد که بیشتر به زبان عربی به نشر مطالب دینی، معلوماتی، تفریحی و آموزشی مصروف هستند.

شرح وسایل انتشاراتی موجی در سودان (2021)			
مراکز نشرات رادیویی	= AM FM، 4 = 54	کل تعداد رادیو	14.1 ملیون
مراکز نشرات تلویزیونی	دولتی 6، خصوصی 12	کل تعداد TV	7.5 ملیون

د پانو شمیره: له 3 تر 8

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په څیر و لولئ

کود انترنت: sd.

مشترکین انترنت: 12.22 میلیون. 26% مردم (2017).

انکشاف اجتماعی: سودان بحساب تولید ناخالص داخلی و عاید سرانه سالانه، از جمله کشورهای در حال انکشاف افریقا و جهان است. به اساس معلومات CIA World Factbook – 2023 هر سودانی سالانه بطور متوسط \$ 2500 عاید دارد که حدود 4 - 6 بار بیشتر از عاید مردم افغانستان است.

60.7% مردم سودان بالای 15 سال (مردان 65.4% و زنان 56.1%) دارای تعلیمات متوسط، مسلکی و یا عالی هستند، تعلیم و تربیه برای اطفال 6 - 13 سال الزامی و رایگان است، جوانان بطور متوسط 11 سال درس میخوانند، 60% اطفال واجد شرایط به به اساس معلومات WB مکاتب میروند، دولت NA تولید ناخالص ملی را به امر انکشاف معارف و تحصیلات عالی اختصاص داده است.

تعلیم و تربیه در سودان از کودکستان آغاز و به پوهنتون به پایان میرسد. رفتن به کودکستان نه الزامی است و نه رایگان.

مکاتب ابتداییه 8 سال (7-14 ساله) است که متعلمین در آن به زبان عربی درس میخوانند. دسترسی اطفال در مناطق دور افتاده به مکاتب و کتب درسی مشکل است و تعلیم دختران گاهی با مخالفت های حلقات مذهبی و روسای قبایل روبرو میشود. در سال 2020 تعداد اطفال و جوانان واجد شرایط مکتب، اما بیرون از مکتب (6 - 18 ساله) 7 میلیون برآورد شده است. لیسه 3 سال (15-17 سال) اند که فقط 2% جوانان بدان میرسند و نظام ها جوانان را به خدمت نظام سوق میدهد.

مکاتب فنی و مسلکی سودان بسیار نامنظم هستند و اکثر از طرف موسسات خیریه و یا کمک های بیرونی تمویل میشوند. درین مکاتب اکثر جوانان پسر برای کار های ساختمانی، ترمیمات ماشینری و منازل، امور صحی، صنایع دستی، ماهیگیری و پرورس ماهی، قصابی ماشینری و بسته بندی گوشت و کار های زراعت و مالداری تربیت میشوند. پوهنتون خرطوم که در اول در سال 1902 بنام Gordon Memorial College تاسیس شده بود، بعد از استقلال دارای 17 فاکولته و اخیراً چند بخش تخصصی و تحقیقی شده، از اعتبار مناسب برخوردار است.

دروس سایر مراکز تحصیلات عالی این کشور، مشاغل بخش های دولتی و خصوصی هنوز بسیار ستندرد نیست و در درجه بندی دنیا جایی ندارند.

شرح مراکز تعلیمی سودان (2013)			
نوع مرکز تعلیمی	تعداد مرکز	مجموع آموزنده	مجموع آموزگار
مکاتب ابتدائی	13340	8000000	229000
لیسه ها	7320	4400000	126000
مکاتب فنی و مسلکی	100	60000	5000
تحصیلات عالی	60	85000	7000

سودان 29 روزنامه اساسی و تحصیلی، 10 روزنامه سپورت و مسایل اجتماعی و 6 روزنامه طنز و مسایل روزمره و حدود 250 هفته نامه، ماهنامه و گاهنامه دارد. هر سال بطور متوسط 600 عنوان کتاب جدید علمی، هنری، ادبی، تخنیکی و معلوماتی نشر می شود و هر نفر سالانه بطور اوسط 0.4Kg کاغذ را برای نوشتن، خواندن و نشرات به مصرف میرساند.

محیط زیست سودان بعلت جنگ و نآرامی های داخلی، مصروفیت حکومتی ها در کودتا و حکومت انتقالی و دوره های موقت و امثالهم، سطح پایین آگاهی عامه و کمی بودجه دولتی در حال صدمه دیدن است. خدمات صحت عامه نیز در سودان در پایینترین سطوح ممکنه قرار دارد، دولت بودجه کافی برای وقایه و تداوی 48 میلیون انسان ندارد و توجه به این سکتور مهم ضعیف است. درین کشور بیمه های وجود ندارد که کمک های را در اوقات مریضی، بیکاری، پیری، معلولیت، تقاعد و مرگ برای مردم فراهم نماید.

دولت سودان 2.8% تولید ناخالص داخلی خود را به صحت مردم اختصاص داده (2021)، افزایش سالانه نفوس 2.55% است (2022) که در دنیا درجه نوزدهم را به خود اختصاص میدهد، در 1000 طفل نو تولد 42.27 نفر میمیرند که در دنیا بیست و نهم میشود، عمر وسطی مردم به 67.12 نزدیک شده، یک زن در کل عمر بطور وسطی 4.6 طفل بدنیا می آورد که در دنیا جایگاه هفدهم را دارد، 33% کودکان زیر پنج سالگی وزن کافی ندارد، 99% مردم به آب صحی آشامیدنی دسترسی دارند، 72.1% تشنابها صحی و عصری اند، حدود 100 هزار نفر یا 0.3% نفوس HIV/AIDS زندگی میکنند، هر سال بطور متوسط 1000 نفر بعلت این مریضی میمیرند و در 100000 نفر 81 نفر توپرکلوز دارند.

حقوق زنان سودان در چوکات زنده گی اجتماعی با مردان برابر و دولت در قسمت فراهم آوری مصروفیت های سالم برای جوانان بودجه کافی ندارد.

در سودان به هر 6.4 نفر یک TV، به 3.4 نفر یک رادیو، به 35 متعلم یک معلم، به 25 محصل یک استاد، به 370 نفر یک تلفون دیجتل، به هر نفر 0.7 تلفون همراه، به 3850 نفر یک داکتر عمومی و به 1430 نفر یک بستر شفاخانه میرسد، 47% مردم برق (شهری 71% و دهاتی 35%) (2019) و 26% انترنت دارند.

قوای مسلح: قوای بحری، قوای هوایی، مدافعه هوایی، قوای پیاده و تفریحی، قوای دفاعی مردم، پولیس و امنیت داخلی.

سن خدمت عسکری: 18 ساله، مدت خدمت 2 سال، داوطلب،

سهم مصارف عسکری در تولید ناخالص داخلی: 1% (2021).

منازعات منطقه‌ای: سودان و جمهوری افریقای مرکزی بابت رفت و آمد کوچی های مالدار در دو طرف سرحد، باهم مشکل دارند. تقسیم چراگاه ها و آب همواره بین این مردم تنش ایجاد میکند. سودان در سال 2020 این سرحد را بدلائل امنیتی بسته است.

چاد علاقه داشت تا در حل مشکل دارفور در سودان کمک کند. به همین خاطر در سال 2010 یک پونت مشترک برای کنترل سرحد را با سودان ایجاد کرد تا از رفت و آمد غیرقانونی و کاهش تنش در سرحد مساعدت نماید. بعد از امضای قرارداد جوبادر اگست 2020 بین دولت سودان و جبهه انقلابی سودان و اختتام ماموریت صلحانی UN در اخیار 2020، ممکن است که این مشکل بالای تقسیم آب و زمین در منطقه باز برگردد.

سودان بالای اریتریا اتهام وارد میکند که به مخالفان دولت سودان اسلحه میدهد. بعلت ادامه ناامنی و منازعات در شرق سودان، کار علامت گذاری سرحدات سودان و ایتوپیا معطل شده اما در ماه فبروری 2022 مذاکرات طرفین از سر گرفته شد.

در حال حاضر منطقه Halaib که 20580Km² مساحت دارد از طرف مصر اداره میشود؛ اما سودان بالای آن ادعای مالکیت دارد.

حال که سودان جنوبی از سودان جدا شده، سرحدات دو کشور نشانی نشده اند. منازعه بالای منطقه Abyei تاهنوز حل نشده که دارای تیل است؛ گفتگوها به هدف حل این مشکل تاهنوز هم ادامه دارد.

مهاجرین و بیجاشده گان: در حال حاضر 134500 مهاجر اریتریا، 93500 سوریاپی، 71000 مهاجر ایتوپیاپی و 24400 از جمهوری افریقای مرکزی در سودان زنده گی میکنند. منازعات داخلی، جنگ های دارفور و جدا شدن سودان جنوبی 3.71 سودانی را مجبور ساخته که خانه ها و کاشانه های خود را ترک نموده و در داخل کشور بیجا باشند. اسکان مجدد آن ها به وقت و امکانات و اراده قوی نیاز دارد.

قاجاق انسان ها: سودان کشور منبع و ترانزیت برای آنعه مردان، زنان و کودکان بحساب می آید که کار های سخت و شاقه را انجام میدهند و یا برای تجارت جنسی استفاده میشوند. زنان و دختران مهاجر و بیجا شده ای مناطق روستایی سودان، در خانه های کسانی کار میکنند که در آنجاها با خطر تجاوز جنسی روبرو میشوند. این عده زنان و دختران به امید یافتن کار و عاید تا بحرین، قطر و عربستان نیز رسیده اند و برای تجارت جنسی به اروپا نیز فرستاده میشوند. بعضی کودکان سودانی را به عربستان میبرند تا مانند گدا از وجود آنها بهره برداری نمایند.

زنان و دختران جوان ایتوپیا، سومالیا و اریتریا نیز از راه سودان به شرق میانه (قطر، امارت متحده عربی، عربستان، بحرین و عمان) میروند. بعضی نوجوانان سودانی در جنگ ها به حیث اجیر استخدام شده اند.

تاریخ: مصری ها سه هزار سال قبل از میلاد منطقه کوش در سودان شمالی را به دست آوردند. در همین وقت یونانی ها در منطقه نوبه دست بالا داشتند. مصری ها بعد از 1500 سال ازین سرزمین بیرون رفتند. در سال 730 ق م پادشاهان ناپاتا سودان سراسر خاک مصر را تصرف نموده و 62 سال با نام و عنوان (فرعون) بالای این سرزمین حکومت کردند. در سال 663م پس از ناتوان شدن سلطنت شاهان سودان در مصر، سه دولت کوچک در کناره های دریای نیل بمیان آمدند که به نام های نوباتیا، دونگولا و آلودیا یاد میشدند و تا بیست قرن حکومت کردند، حتی زمانی که یونانی ها، رومی ها و سایر اعراب سرزمین مصر به دست آوردند، سه دولت خودمختار فوق الذکر قدرت خود را حفظ کرده و در مناطق شان باقی ماندند که از مدیترانه تا افریقا در امور تجارت عاج و برده ها مصروف بودند. آنها در اواخر قرن 6 مسیحیت را پذیرفتند. مسیحیت طی صد سال وسعت بیشتر یافت و تعداد زیادی مردم مسیحی شدند. زمانی که اعراب خاک مصر را تصرف کردند، کناره های نیل با نور اسلام منور گردید.

دوران سلطنت آلودیا در قرن 14 پایان یافت و دو سلطنت دگر نیز ناتوان شدند. پس از آن در کناره های نیل آبی سلطنت سنار، در سمت غرب سلطنت کوردوفان و در بیابان های مرکزی سلطنت دارفور دگر به میان آمدند.

در قرن 15 که برابر بود با قرن 9 هجری باشنده گان سراسر سودان شمالی به دین اسلام مشرف شدند. محمد علی پاشا پادشاه مصر، در سال 1820 بخش های از سودان را تصرف کرد، وی در نخستین مرحله به امید بدست آوردن طلا و برده منطقه نوبه را در سودان شمالی فتح نمود، پس از آن یک قرارگاه نظامی در خرطوم ایجاد نمود و در سال 1876 سرتاسر خاک سودان را تصرف کرد.

از سال 1870 تا 1873 سامویل بیکر برتانوی مناطق جنوبی سودان را تصرف و برده فروشی را لغو نمود. بعد از سامویل بیکر، چارلز جورج برتانوی از سال 1874 تا 1881 مناطق دگری را نیز بدست آورد و برده فروشی را غیرقانونی اعلان کرد.

در سال 1881 جنگ آزادی خواهان به رهبری محمد احمد، که خود را مهدی میدانست آغاز گردید. این مبارز مناطق زیادی را از دست برتانوی ها آزاد کرد و سودانی های عربی زبان عرب تبار بطور روز افزون از مهدی سودانی و پیروان او حمایت میکردند.

عساکر مصر و برتانیا در سال 1898 این قیام مسلحانه را سرکوب کردند و در سال 1899 قراردادی را امضا نمودند که اداره امور سودان را میان آنها تقسیم میکرد. مستشار برتانوی سودان در سال 1924 از سوی نظامیان یاغی مصر کشته شد، برتانویها به همین دلیل عساکر مصر را از سودان اخراج و سرتاسر کشور را تحت کنترل خود در آوردند و در سال 1936 قراردادی را نیز در مورد سودان با مصر امضا کردند.

در سال 1939 احساسات آزادی خواهی با قوت بیشتری سودان را دربر گرفت. حزب العلمیه برای بدست آوردن استقلال کشور جانفشانی میکرد، درحالیکه حزب وحدت ملی برای به هم پیوستن مصر و سودان تلاش میکرد. طی همین سالها کوشش ها با شدت بیشتری، برای ایجاد دولت های آزاد در آفریقا دوام داشت.

مردم سودان خواهان به هم پیوستن مصر و سودان بودند و آرای آنها در سال 1948 این ادعا را ثابت میساخت. مصر و برتانیا در سال 1953 خودمختاری سودان را اعلام داشتند. پارلمان سودان در سال 1956 پس از جلب موافقت مصر و برتانیا روز اول جنوری استقلال سودان را اعلام داشت، برای آن حکومت جمهوری تعیین کرد و در همان سال به عضویت سازمان ملل متحد درآمد.

در سال 1958 در نتیجه مخالفت میان دو حزب عمده فوق الذکر جنرال عبود کودتا کرد، شورای ملی و احزاب سیاسی را منحل نموده، قانون اساسی را معطل کرد و راه دکتاتوری و استبداد را در پیش گرفت. سرانجام پس از ادامه منازعات میان مسولین دولتی و جنگ های داخلی جنرال عبود کناره گیری کرد (1964) و محمد احمد محبوب جانشین او شد. باوصف آنکه محمد احمد محبوب حکومت ملکی کوتاه مدت و کمیته تسوید قانون اساسی را ایجاد کرد؛ اما جنگ ها و مشکلات را تحمل کرده نتوانست و بالاخره در نتیجه یک کودتای نظامی از کار برکنار شد.

تا سال 1968 طی چهار سال سه کودتا، یکی پی دگری بوقوع پیوست. در سال 1968 سیاه پوست های سودانی در جنوب کشور بغاوت کرده و جنگ را آغاز کردند. در نتیجه انتخابات سال 1968 اسماعیل الازهری به قدرت رسید. در سال 1969 جنرال جعفر نمیری از راه کودتا بقدرت رسید و اداره سودان به یک شورای انقلابی سپرده شد. نمیری در ماه اکتوبر سال 1971 بحیث رییس جمهور سودان سوگند وفاداری یاد کرد، اما پس زود در نتیجه یک کودتای افسران کمونسیت قوای مسلح سودان از کار برکنار گردید. افسران وفادار به جعفر نمیری نیز دست بکار شده و دوباره زمام امور مملکت را در دست گرفت.

نمیری در سال 1972 خودمختاری سودان جنوبی را پذیرفت. در سال 1973 قانون اساسی جدید سودان تدوین، تصویب و نافذ شد. در سال 1976 سومین کودتا بر ضد جنرال جعفر نمیری خنثی و روابط سودان با لیبیا قطع شد، زمامداران سودان فکر میکردند که معمرالقذافی رهبر لیبیا با مخالفان دولت سودان کمک مینماید. در سال 1977 پست نخست وزیری حذف جنرال نمیری بصورت عموم زمام امور را در دست گرفت.

در سال 1981 اعتصاب ها و مظاہرات گسترده، نظم زنده گی مردم سودان را برهمه زد و مشکلات زیادی را بمیان آورد. خدمات ترانسپورت خطوط آهن متوقف، جریان انتقال انرژی برق قطع و هزاران نفر از سوی حکومت زندانی شدند.

در سال 1982 روابط میان مصر و سودان بیشتر گسترش یافت و امریکا چند پایگاه نظامی در خاک سودان ایجاد کرد.

جنرال جعفر نمیری در سال 1983 به صورت عموم تمام قوانین کشور را کنار گذاشته و حدود اسلامی را نافذ کرد. این اعلان ناگهانی مسیحیان و سایر گروه های غیر اسلامی را تکان داد و مبارزه مسلحانه آنها علیه دولت سودان با شدت بیشتری اختیار کرد. مخالفان خواهان عملی شدن برنامه های سوسیالیستی در سودان، استحکام بیشتر خود مختاری مناطق جنوبی و تنظیم آزادی مذهبی در چوکات قانون بودند؛ اما در آن طرف قبایل مسلمان مناطق شمالی، فشار زیادی بالای نمیری وارد کردند که از حدود اسلامی دفاع نموده و برای سرکوب بغاوت جنوب دست بکار شود. در سال 1985 دهلیز قرضه ها و کمک های مالی امریکا به سودان بسته شد، در نتیجه نرخ ها بالا رفت و بحران و تشنج دامنگیر این کشور شد. در آن روزها جنرال جعفر نمیری به هدف جلب حمایت مالی امریکا به واشنگتن رفت؛ اما در غیاب او وزیر دفاع عبدالرحمن سوارالذهب از راه کودتا بقدرت رسید و زمام امور سودان را در دست گرفت.

این تحول نیز سودمند واقع نشد، منازعات شمال و جنوب افزایش یافت و جنرال عبدالرحمن سوارالذهب تصمیم گرفت که بالای موارد عملی کردن قوانین اسلامی تجدید نظر کند و به مردم اطمینان داد که در سال 1986 انتخابات را برگزار خواهد کرد.

در انتخابات اپریل سال 1986 سودان، صادق المهدی رهبر حزب الامه نخست وزیر شد که بالای تطبیق قوانین اسلامی در سودان پافشاری میکرد. این اقدام بغاوت در جنوب را گسترش داد و 12000 سرباز سودانی، مراکز نظامی مناطق جنوبی را تصرف کشور سودان عملاً به دو حصه شمال و جنوب تقسیم شد. در ماه جون سال 1989 جنگ میان سربازان آزادی خواه مردم سودان به رهبری جان کارانگ و قوای مسلح سودان آغاز شد. در فیرووری 1990 رییس جمهور توسط جنرال عمر البشیر برکنار و بحیث مسول این حالت متشنج شناخته شد. عمر البشیر احزاب سیاسی را ملغی نمود و یک شورای متشکل از پانزده نظامی تحت رهبری خود وی مسولیت اداره مملکت را بدوش گرفت و به مردم اطمینان داد که جنگ داخلی در زودترین فرصت ممکن خاتمه خواهد یافت. در فیرووری 1991 نظام فدرالی بمیان آمد و سودان به 9 ولایت خودمختار تقسیم شد که هر کدام آن دارای شورای محلی خود بود.

در مارچ سال 1991 قوای مسلح سودان تحت حمایت لیبیا، ایتوپیا و سایر کشورهای اسلامی، بالای سودان جنوبی حمله نموده و جنگجویان حزب آزادی خواه مردم سودان و عساکر حاکم جنوب را از مراکز شان عقب زده و بور پایتخت جنوب از سوی دولت سودان تصرف گردید.

رییس جمهور نایجیریا در می سال 1992 به هدف میانجیگری میان عمر البشیر و جان کارانگ دست بکار شد که در نتیجه آن یک اعلامیه به نشر رسید که اما بسیار عملی معلوم نمیشد. به اثر این جنگ 9 میلیون نفر در سودان جنوبی با گرسنگی مواجه شده و 60000 نفر هلاک شدند، زیرا عمر البشیر مناطق جنوبی را محاصره نموده و راه های رسیدن مواد خوراکی را مسدود کرده بود.

مؤسسات بین المللی که عمر البشیر را بشدت تحت فشار قرار داده بودند، با تاخیر توانستند که موافقت وی را در مورد ارسال مواد طبی و خوراکی بدست بیاورند.

در فیرووری سال 1993 بین دولت و نماینده گان جنبش آزادیبخش مردم سودان، موافقتنامه آتش بس به امضا رسید و قرار شد که گفتگو ها در نایجیریا دنبال گردد. در می سال 1994 دولت سودان پذیرفت که راه ها را برای رسانیدن کمک های بشردوستانه به جنوب باز نماید. در ماه جون 1995 مدافعان حقوق بشر در افریقا اعلامیه ای صادر و دولت سودان را به نسل کشی قوم نوبه متهم نمودند.

در انتخابات ماه مارچ سال 1996 عمر البشیر با گرفتن 76% در پست ریاست جمهوری باقیماند و برقراری آشتی و مصالحه میان شمال و جنوب را در برنامه کار خود قرار داد. وی اعلام داشت که جنگ داخلی 12 ساله یک میلیون کشته و سه میلیون آواره و مهاجر بجا گذارده است. در جنوری سال 1998 دولت امریکا با برقراری تحریم اقتصادی علیه سودان، این کشور را به حمایت هراس افگنی در جهان و نادیده گرفت حقوق بشری و تربیه شورشیان کشور های همسایه ها متهم کرد.

در ماه اگست سال 1998 فابریکه دوا سازی شفا بر اثر پرتاب یک راکت امریکا در خرطوم ویران گردید. دولت امریکا فکر میکرد که این فابریکه اسلحه تولید میکند و با تشکیلات القاعده مربوط اسامه بن لادن ارتباط دارد. امریکا فکر میکرد که القاعده در انفجار سفارت خانه های امریکا در نایروبی و دارلسلام دست داشت. ناگفته نباید گذاشت که ولایت خوست افغانستان نیز در وقت به بهانه پناه گاه های القاعده هدف راکت های کروز امریکایی قرار گرفته بود.

در سپتمبر سال 2001 ملل متحد تحریم های اعمال شده از سال 1996 را لغو و امریکا نیز در ماه نومبر هیاتی را برای پایان دادن به جنگ داخلی این کشور به سودان فرستاد.

بطور خلاصه و فشرده باید گفت که دو جنگ گسترده داخلی سودان در قرن 20 بوقوع پیوسته اند. جنگ اول در سال 1972 به پایان رسید؛ اما جنگ دوم در سال 1983 آغاز گردید. به استناد معلومات منابع سودان جنوبی در جریان این جنگها دو میلیون نفر کشته و چهار میلیون دگر از خانه های شان فرار نموده و مجبور شدند که راه مهاجرت را در پیش گیرند.

مذاکرات آشتی و مصالحه در سال 2002 و 2004 پیشرفت اندکی داشت. در سال 2005 هر دو طرف پذیرفتند که سودان جنوبی تا شش سال خودمختار بوده و پس از آن درباره استقلال آن همه پرسى صورت بگیرد. این همه پرسى در ماه جنوری سال 2011 صورت گرفت و مردم برای آزادی خود رای دادند.

سودان جنوبی روز نهم جولای 2011 آزاد شد، اما جنگ همچنان دوام داشت و جنبش آزادیبخش مردم سودان (شمال) در مناطق نیل آبی و کوردوفان جنوبی مصروف جنگ بود. طی منازعات مشابه در منطقه دارفور نیز دو میلیون نفر از خانه های شان فرار کردند و در حدود 200 الی 400 هزار نفر کشته شدند.

در ماه دسمبر سال 2007 عساکر حافظ صلح ملل متحد، ماموریت حفظ صلح و امنیت دارفور را از عساکر اتحادیه افریقا تحویل گرفتند که در نتیجه کوشش های آنها حالت بهتر شد و جنگ در شرق چاد نیز کاهش یافت. محکمه بین المللی جزایی جنرال عمر البشیر را به ارتکاب جرایم جنگی متهم نموده و امر گرفتاری او را صادر کرد، اما عمر البشیر این فیصله را غیر عادلانه توصیف نموده و با آنها به یک تعداد کشورهای منطقه سفر میکرد.

در آزمون تعداد زیادی از مهاجران چاد و ایتوپیا در سودان زنده گی میکردند، که یک بار سنگین بالای این کشور نادر و جنگ زده شمرده میشد. کشوری که با مشکلات سیاسی و عسکری و امنیتی دست به گریبان بود. دو کشور سودان و سودان جنوبی در سال 2012 بالای مسئله تقسیم عواید تیل، تصفیه خانه ها و پایپ لاین ها در مناطق سرحدی با هم جنگیدند که به هر دو طرف خسارات و تلفات سنگینی را وارد نمود.

در ماه آپریل 2019 بدنبال مظاهرات و اعتصابات چند ماهه مردم، اردوی سودان جنرال عمرالبشیر را مجبور به ترک وظیفه نمود. در ماه جولای قراردادی میان نظامیان و ائتلاف آزادی و تغییر به امضا رسید که باعث صدور اعلامیه قانون اساسی و امیدواری ایجاد یک دولت مشارکتی شد. آنها همچنان موافقه نمودند تا اقتصاددان و اصلاح طلب مشهور عبدالله حمدوک Abdullah Hamdouk را بحیث نخست وزیر دوره انتقالی ملکی بکار بگمارند و وعده دادند که انتخابات برای اداره ملکی در سال 2022 دایر خواهد شد، اما نظامیان سودانی در ماه اکتوبر 2021 نخست وزیر حمدوک را از کار برکنار نموده و بعوض شورای عالی سودان، اشخاص گلچین خود را به رهبری گماشتند. در ماه نومبر 2021 حمدوک باز بوظیفه برگشته اند، اما او در جنوری 2022 استعفی داد.

در ماه مارچ جنرال عبدالفتاح البرمان رییس شورای عالی و قوماندان قوت های نظامی بحیث رییس بالفعل دولت و حکومت سودان اعلام موجودیت کرد. جنرال اشخاصی از اردو، اپوزیسیون و ملکی ها را در شورای عالی جابجا و کابینه دوره انتقالی را اعلام نمود که اعضای آن بعضاً از سوی نخست وزیر اسبق حمدوک، بعضی از طرف نظامیان و بعضی از طرف اپوزیسیون قبلی معرفی شده بودند.

ملل متحد، اتحادیه افریقا و بسیاری از کشور های جهان، در آنوقت اصرار میورزیدند تا زود ترتیبات انتقال به حکومت ملکی، فراهم شده و انتخابات آزاد دایر شود. کاریکه به سال 2013 موکول شده بود.

جنرال عبدالفتاح تا حال (اواسط 2025) در راس قدرت قرار دارد و هنوز از انتقال حکمرایی به اداره ملکی و تدویر انتخابات کدام خبری نیست.

روابط افغانستان با سودان: افغانستان و سودان چهل و پنج سال پیش از امروز روابط غیرمقیم باهم داشتند، که پس از کودتای هفت ثور به سردی گرایید. در آزمون سفارت افغانستان در قاهره وظیفه سفارت غیرمقیم در سودان را نیز بر عهده داشت. طی سالهای جنگ مردم افغانستان بر ضد تجاوز اتحاد شوروی، سودان اجندای پاکستان را دنبال میکرد. سودان از جمله همان چهار کشور دنیا بود که در ماه حوت سال 1367 هـ ش (1988م) حکومت کوتاه مدت مجاهدین را به رسمیت شناخت. حکومت ایکه با میانجیگیری پاکستان در پشاور تاسیس شده بود.

در جنوری سال 1991 وزارت امور خارجه سودان اعلان کرد، که برای استحکام روابط دیپلماتیک با حکومت کوتاه مدت مجاهدین آماده است، تا سفیر خود را به آنها معرفی کند. به همین دلیل استاد ربانی به خرطوم رفت و دفتر نماینده گی مجاهدین افتتاح شد.

سودان در سال 1371 هـ ش (1992م) شورای رهبری مجاهدین، به رهبری حضرت صبغت الله مجددی به رسمیت شناخت و سفارت دولت اسلامی افغانستان روز 24 جنوری سال 1994 در خرطوم کار خود را آغاز کرد. در آن سالها که جنگ های خونین میان تنظیم ها در افغانستان دوام داشت، چند هیات سودانی برای آشتی و مصالحه به کابل آمدند. این تلاش های سودان طی سالهای حاکمیت طالبان نیز دوام داشت.

در ماه می 1996 اسامه بن لادن تبعه و ملیونر سعودی و بنیانگذار شبکه القاعده، بعلت فشار زیاد امریکا، عربستان سعودی و مصر توسط حکومت اسلامی عمرالبشیر مجبور به ترک سودان شد. متأسفانه وی با خانواده و همکاران وارد ولایت ننگرهار در شرق افغانستان شد، که بعدها باعث سردردی های بزرگی برای این وطن شد. اسامه بعداً توسط کوماندو های امریکایی در ایبیت اباد پاکستان کشته شد.

در دوره های حکومت انتقالی و موقتی حامد کرزی در افغانستان، وزیر امور خارجه سودان دو بار در خرطوم با شارژدافیر افغان ملاقات نمود و امیدوار بود که این دید و بازدیدها ادامه خواهد یافت، اما عملاً کاری صورت نگرفت و روابط میان سودان و افغانستان همانگونه سرد باقی ماند.

فعلاً نیز این دو کشور هیچگونه روابطی ندارند و سودان امارت اسلامی افغانستان را به رسمیت نشناخته است.